

REYÐSPRØKA

Pleuronectes platessa

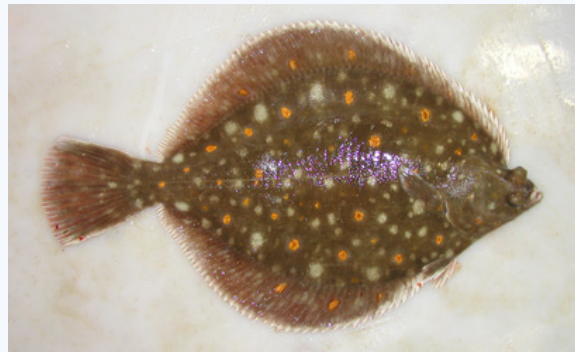
Serføroyskur fiskastovnur

Gagnfiskur

Botnfiskur

Elsta aldursgreinaða reyðsprøka undir Føroyum: 16 ár

Longsta mátaða reyðsprøka undir Føroyum: 81 cm

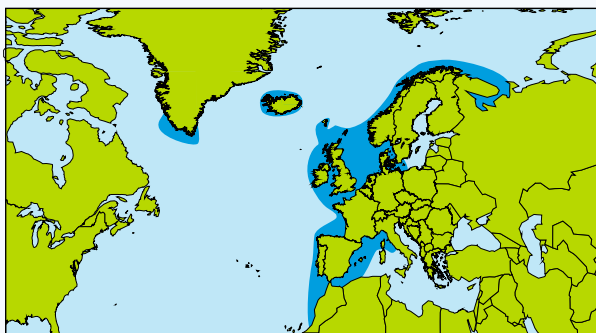

Lívfrøði

Reyðsprøka er høgravendur flatfiskur. Hon hevur eina ryggfjøður av nakkanum aftur til klingruna, eina gotfjøður frá gotinum til klingruna, rættiliga smáar ugga- og búkfjaðrar, stóran stert, eitt lítið sindur útbogin. Hon hevur pík beint aftan fyri gotið, men er annars sløtt bæði undir og omaná. Strikan fer í ein lítlan boga oman fyri ugga- og búkfjøðurina. Millum eyguni og aftur til kápuklovan er ein týðilgur reikur við 5-7 beinknútum.

Útbreiðsla

Reyðsprøka er úr Genovavíkini til Gibraltar, frá Marokko fram við Evropa norður í Hvítahavið. Hon er í donsnum sjógvi og syðra parti av Eystarasalti. Hon er í Norðsjónum og kring Bretsku Oyggjarnar, undir Føroyum og Íslandi. Hendingaferð er hon fingin í Grønlandi (Mynd 1).

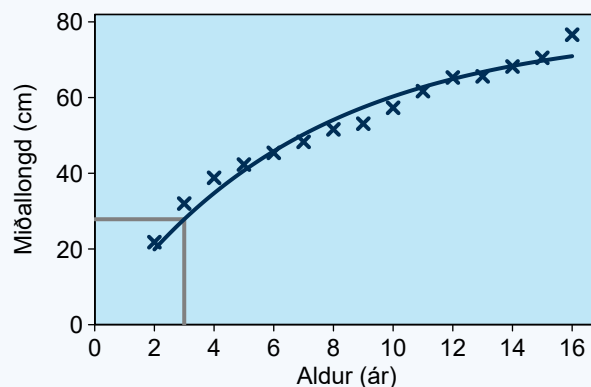
Mynd 1. Útbreiðsla av reyðsprøku.

Reyðsprøka er vanligur botnfiskur á firðum, víkum og á Landgrunninum út á 200 m dýpi. Reyðsprøka er ikki á Føroyabanka. Um stovnsuppbýtið um okkara leiðir vita vit lítið.

Vøkstur

Ársgomul er reyðsprøka umleið 6-14 cm. Tvey ára gomul er hon millum 10-33 cm, trý ára gomul 17-36 cm og fýra ára gomul 23-38 cm (Mynd 2).

Kanningar inni við land hava víst, at reyðsprøkan sama árið, sum hon er gýtt, er 3-9 cm til longdar. Ymiskt er, hvussu reyðsprøka veksur ymsastaði undir Føroyum.

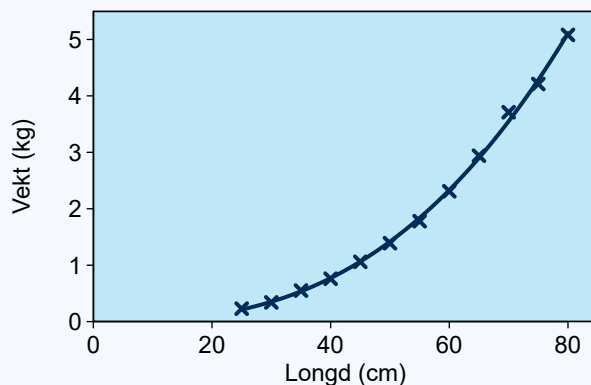
Miðallongd móti aldri, mátað frá rannsóknarskipi í 2022. Víst er, nær helvtin av reyðsprøkunum er búgvín at gýta fyrstu ferð.

Samanborið við onnur øki veksur reyðsprøkan undir Føroyum lutfalsliga skjótt.

Aldurin hjá reyðsprøku verður staðfestur við at telja árringar í nytrunum. Nytran á reyðsprøku er lutfalsliga lítil (Mynd 3). Aldurin verður lísín av heilari nytru, sum

Mynd 3. Nytrur av 9 ára gamlari reyðsprøku

Mynd 4. Longd móti vækt mátað frá landingunum í 2015-2022.

hevur ligið á bloti í vatni í minst eitt samdøgur. Á henda hátt gerast árringarnir sjónskari og lættari at lesa.

Longd móti vekt fyri allar støddir av landaðari reyðsprøku sæst í Mynd 4. Miðalvektin á 40 cm og 60 cm langari reyðsprøku í krúvdari vekt var umleið 0,8 kg og 2 kg.

Kynsbúning

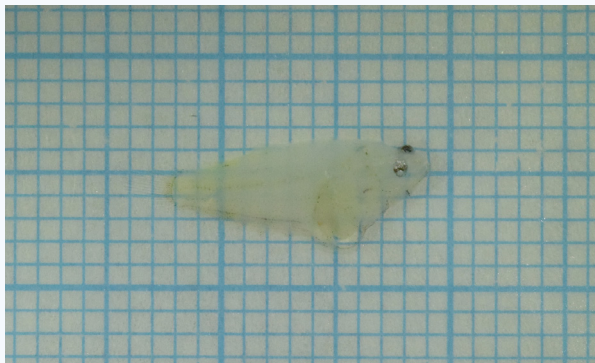
Í miðal gýtir helvtin av reyðsprøkuni fyrstu ferð umleið 3 ára gomul; tá er hon um 32 cm til longdar.

Gýting

Reyðsprøka gýtir í februar apríl ymsa staðni á Landgrunninum á um 100 m dýpi. Eingin gýting er inni á firðunum.

Yngul og ungfiskur

Sum hjá øðrum toskafiskum so flotna tey gitnu rognkornini og eru eins og larvur og yngul (Mynd 5) at finna ovarlaga í sjónum. Í juni leitar yngulin inn á firðir og víkir og tekur til botn. Í juli-august er nógvur reyðsprøku yngul at síggja á heilt grunnum vatni, har sandur ella móðrutur sandur er á botninum, serliga við áarmunnar.

Mynd 5. Reyðsprøku yngul fingin við rannsóknarskipinum Magnusi Heinasyni á yngultúri síðst í juni, har trolað varð uppi í sjónum.

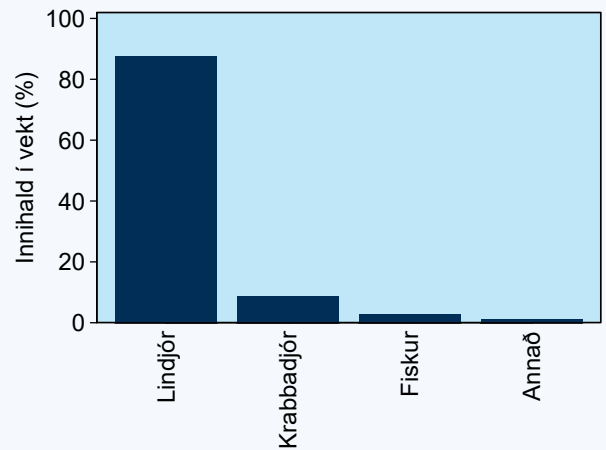
Ferðing

Reyðsprøkan heldur sær á grunnum vatni inni á firðum, víkum og sundum tey fyrstu 3 árin. Um 4 ára aldur leitar hon so út á Landgrunnin.

Merkjaroyndir undir Føroyum hava víst, at tann vaksna reyðsprøkan ferðast rættiliga víða um Landgrunnin, men um samband er við onnur havøki, er óvist. Nevnast skal í hesum sambandi, at reyðsprøkur merktar undir Íslandi eru fingnar aftur m.a. við Hetland, Norðurnoreg og í Barentshavinum heilt inn í Hvítahavið, so hon kann ferðast víða.

Føði

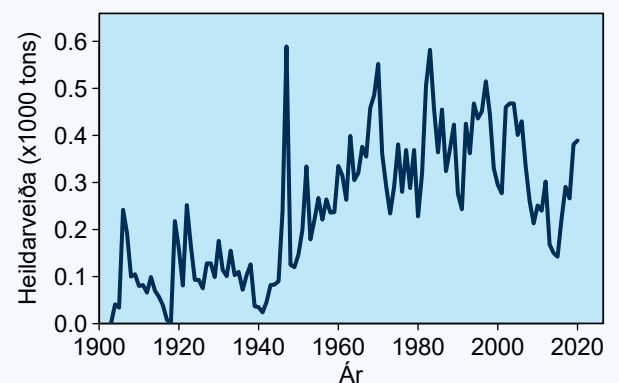
Føðin hjá vaksnari reyðsprøku er serliga lindjór (Mynd 6), eitt nú ormar og tvískeljar. Av aðrari føði hjá reyðsprøku kann nevast gággukrabbar og nebbasild.

Mynd 6. Føðin í vekt í reyðsprøkumagum býtt í høvuðsbólkar árin 2013-2022.

Veiða

Heildarveiðan av reyðsprøku undir Føroyum síðani 1903 er víst á Mynd 7. Fyri seinna heimsbardaga vórðu um 100 til 200 tons fiskað um árið, men eftir bardagaárinum og fram til umleið 1970 vaks veiðan stóðugt. Síðani hevur veiðan verið nøkurlunda jøvn um 300-400 tons, tó við onkrum frægari árum og onkrum slækari árum uppímillum.

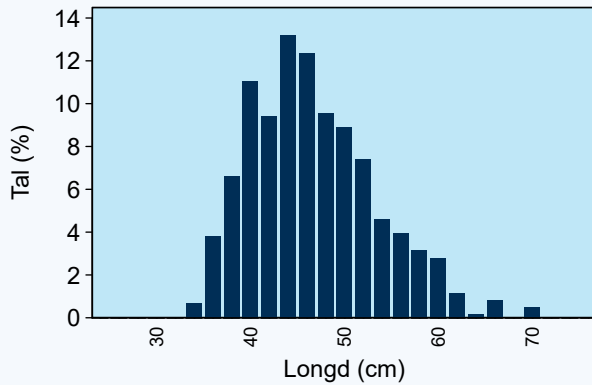

Mynd 7. Heildarveiðan av reyðsprøku undir Føroyum 1903-2022 í rundari vekt.

Í dag er tað einamest trolbátarnir í bólki 4T, sum fiska reyðsprøku við beinleiðis fiskiskapi eftir flatfiski á landleiðini um summarið. Reyðsprøka verður tó eisini fiskað sum hjálveiða hjá partrolarum, línubátum og útróðrabátum.

Longdarbýtið í reyðsprøkuveiðuni undir Føroyum í 2022 er víst á Mynd 8. Meginparturin av reyðsprøkuni í veiðuni var yvir 35 cm langur. Miðallongdin var umleið 47 cm.

Á landingarmiðstöðunum kring landið verður reyðsprøka bólkað í trýggjar støddarbólkar, alt eftir vekt (Talva 1).

Mynd 8. Longdarbýtið í reyðsprøkuveiðuni undir Føroyum í 2022.

Stovnsmeting

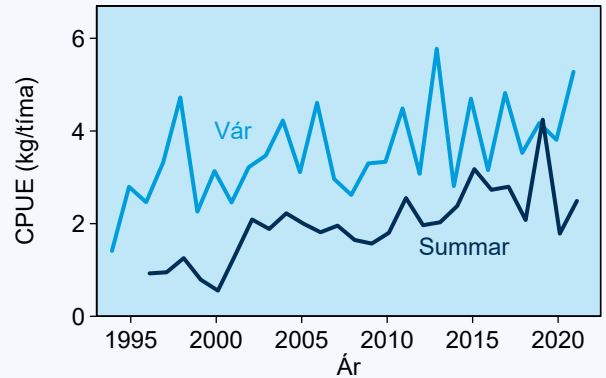
Ongin stovnsmeting verður gjørd fyri reyðsprøku við Føroyar. Tøl frá "veiðu upp á roynd" (cpue) kunnu nýtast til at geva eina ábending um, hvussu støðan er hjá

Talva 1. Umrokningartalva út frá støddarbólkum. Virðini byggja á tøl fyri árin 2014-2022. Aftasta kolonnan sigur, hvussu stórir partur av fiskinum í ymsu støddarbólkunum væntandi hevur gýtt minst einaferð.

	Kruvd vekt (kg)	Aldur (ár)	Longd (cm)	Búgvín
Stødd 1	1,0+	5-11+	41-61+	92-100%
Stødd 2	0,5-1,0	4-6	37-44	86-89%
Stødd 3	<0,5	3-5	30-36	54-92%

stovninum í føroyskum øki.

Tá Havstovan ger yvirlitstrolingar á Landgrunninum, fæst reyðsprøka sum hjáveiða. Hendan cpue-serian síðani mitt í 1990'unum vísir sum heild ein lítlan vøkstur av reyðsprøku (Mynd 9).

Mynd 9. Veiða upp á roynd av reyðsprøku á yvirlitstrolingum á Landgrunninum hjá Magnusi Heinasyni um várið (1994-2022) og um summarið (1996-2022).

Keldur

Mouritsen, R. 2007. *Fiskur undir Føroyum*.

Jákupsstovu, S. H. í, 2004. *Fiskiskapur við Føroyar í 100 ár*. Úrdráttir úr hagtølum frá ICES.

Tåning, A. V. 1943. *Fiskeri- og Havundersøgelse ved Færøerne*. Skrifter udgivet af Kommissionen for Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser. No. 12.